

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשב"ק פרשת בחקותי תשפ"ב לפ"ק

שבת התוועדות לאנ"ש מאנסי - לעיקוואד - ליווינגסטאן, ניו דזשערסי

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רצ"ד

בסעודת עתיקא קדישא

כראוי, ועל כולם ביטול הרבה תורה ותפלה עד שבאו למחוז חפצם. ועם כל זה לא הביטו אחר זה, וישימו לדרך פעמיהם. ולכאורה יש להבין, הן אמת דדביקות לתלמידי חכמים הוי מצות עשה מן התורה, וכמבואר ברמב"ם (ה' דעות ו-ב) מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם, כענין שנאמר (דברים יב) ובו תדבק, וכי אפשר לאדם להדבק בשכינה, אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצוה זו, הדבק בחכמים ותלמידיהם (כתובות קיא:), לפיכך צריך אדם להשתדל שישא בת תלמיד חכם וישיא בתו לתלמיד חכם, ולאכול ולשתות עם תלמידי חכמים, ולעשות פרקמטיא לתלמיד חכם, ולהתחבר להן בכל מיני חיבור, שנאמר (שם ל-ב) ולדבקה בו, וכן ציוו חכמים ואמרו (אבות א-ד) והוי מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם ע"כ. אמנם הרי תלמוד תורה כנגד כולם (פאה א-א), והיא המצוה החשובה ביותר שבתורה, ואיך ביטלו כל כך שעות מתורה עבור קיום מצוה זו.

אמנם כבר ביארו הדברים במשל, למי שלומד עצמו להיות רופא, הוא צריך להקדיש על זה שנים רבות, ללמוד כל אברי הגוף ופרטיהם, ואופני הרפואה לתחלואיהם, וכאשר התרופה מביאה היזק לאבר אחר מה מוטל עליו לעשות. אמנם גם אחר שגמר לימודו בהתמדה רבה, ועמד לבחון על לימודו ונמצא מצויין, אי אפשר לו להיות רופא בפועל, עד שיקח שימוש איזה שנים לראות בפועל כל אבר ואבר, ואיך מבצעים הרפואות, כי צריכין

אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו' (כו-ג). במדרש (ויק"ר לה-א) הדא הוא דכתיב חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך (תהלים קיט-ט), אמר דוד רבונו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הדא הוא דכתיב ואשיבה רגלי אל עדותיך ע"כ. ובפשטות כוונת המדרש לבאר הכתוב אם בחוקתי 'תלכו', למה אמר לשון הליכה, אלא בא לעורר שימנע הליכתו מללכת למקום פלוני או לבית פלוני, אלא שהליכתו יהיה תמיד לבתי כנסיות ובתי מדרשות.

ויש לומר בזה עוד לענינינו, שאי סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך (ישעיה מט-יח), עזבו בתייהם ובני ביתם להתוועד יחד, רבנן עם תלמידיהון, חברים נאמנים מימי קדם בהיותם יושבים יחד בספסלי דבי מדרשא. אין גם אחד שבא לכאן כדי להשתעשע לתענוגי גופו, אלא לרומם ולהתעלות, לזכור הימי קדם, ולצבור בר ומזון רוחני על ימי החיים הבאים לקראתנו המוקפים בנסיונות רבות המונעים את האדם מלהתעלות, ומרוצת החיים משכחת תכלית ימי חיינו בעולם, שאין זה אלא פרוזודור כדי להכנס לטרקלין, והתקן עצמך בפרוזודור כדי שתכנס לטרקלין.

בימי קדם היו חסידים ואנשי מעשה עוזבים את בתייהם ללכת לקבל לקח מאת רבותיהם, והיה זה מקושר עם טלטולא של דרך ימים ושבועות בקור ובחום בלי מזון

לראות דוגמא מוחשי לפני עיניו כדי להכיר איך יוציא חכמתו מן הכח אל הפועל.

וכמו כן בכל אחד מישראל, נצטוינו ללמוד תורת ה', ותכלית החכמה היא כדי לשמור ולעשות אחר כך את כל מצות ה'. והתכלית של אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, היא ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, שאם לא כן, הלומד שלא על מנת לעשות נוח לו שלא נברא (ויק"ר לה-ז). ועיקר קיום המצוה היא מתוך אהבה ויראת ה', ומצוה בלא דחילו ורחימו לא פרחית לעילא (תיקוני זוהר כה:), וכמו שנאמר (דברים ו-יג) את ה' אלקיך תירא, ואומרים פעמיים בכל יום, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך.

אמנם כמו הרופא, כל זמן שלא רואה ציור מוחשי אינו רופא, כמו כן מוטל על כל אחד לדבק עצמו לחכמי ישראל ולצדיקים לראות עבודתם בפועל, איך הם מתפללים ועושים מצות ה', איך לא מבטלים רגע מימי חייהם, איך הם עורכים את השבת ומועדי קודש, המדות הטהורות שהמה מעוטרים בהם, ואיך היא הסתכלותם על כל עניני עולם. ואם כן הדביקות לחכמים זו קיום התורה, שם הם למדים איך צריכין בפועל לעבוד את ה', ומכל שכן כאשר זוכין לשמוע גם מוסר ותוכחה להתעורר בעבודת קונם. ואין בטלטול הדרך הלז ביטולה של תורה אלא קיומה, וכמו שמשלו חז"ל (שבת לא.) משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חיטין לעלייה, הלך והעלה לו, אמר לו עירבת לי בהן קב חומטון [ארץ מלחה ומשמרת את הפירות מהתליע], אמר לו לאו, אמר לו מוטב אם לא העלית ע"כ. והדביקות בחכמי ישראל זהו הקב חומטון שעל ידו מתקיים כל אוצרו.

וכמו כן דוד המלך היה הולך לקבל פני רבו מפיושות, וכמו שאמר (ברכות ד.) כל מה שאני עושה אני נמלך במפיושות רבי ע"כ. והיה דוד המלך חושב אולי חבל היא הדרך שאני הולך, שיש בזה ביטול תורה ותפלה. ואמר 'חשבתי דרכי, נתתי לבי לחשוב על דרכי, אם כדאי היא הטירדא והביטול שיש בהדרך שאני נוסע לרבותי. וחזר שוב ואמר 'חשבתי דרכי, אני מחשיב מאד הדרך ההוא, הן אמת כי יתכן שלפי שעה יש בהדרך ביטולה של תורה, אבל כאשר

'אשיבה רגלי', כשאני הולך לשוב מרבותי לביתי, אז מביא אני זאת 'אל עדותיך', יש עילוי רב בעבודת קוני אחר זה.

וריוז עוד, כי מה שעד עתה היתה עבודתי כמצות אנשים מלומדה מרגילות, 'אשיבה רגלי אל עדותיך', הנני משיב וחוזר מלעשות עדות ה' ומצותיו ברגילות. והרי זה קב חומטין שאני מביא משם, אשר בלא זה אין האוצר של חטים חשובה כלום.

וזוהו התכלית שמתקבצין מזמן לזמן כדי ליקח חומר להתעלות כל אחד לפי ערכו, וחשבתי דרכי, להחשיב הדרך, להאזין ולשמוע, ולעשות הכנה לזמן מתן תורתנו הבא לקראתינו לשלום, וללכת הביתה במלוא חפניים בחיזוק ועידוד, ואשיבה רגלי בחזרה אל עדותיך.

*

הנני רוצה לדבר אודות מעלת איחוד חברים נאמנים ביחד, אשר ב"ה אצל חבורתנו כל אחד משתדל לפי כחו ולפי המציאות להתפלל ביחד וללמוד ביחד, ועל כל פנים להשתתף מזמן לזמן ביחד. ויש בזה תועלת רב ברוחני להתעלות האדם, וכמו כן בגשמיות יש לכל אחד מזה תועלת לטובתו, ולטובת הרבים, ובמשך הזמן יכיר זאת כמה הרויח במה שמאוחד עם חבורה יחד.

התורה הקדושה מבטיחה בפרשתנו, שכאשר נלך בדרכי התורה, ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו (כו-ח). וברש"י וכי כך הוא החשבון (אם חמשה רדפים מאה, או נצרך חמש מאות לרבבה), והלא לא היה צריך לומר אלא ומאה מכם שני אלפים ירדפו, אלא אינו דומה מועטין העושים את התורה, למרובין העושים את התורה ע"כ. הרי לנו כי יש עילוי בחשיבות המצוה כאשר היחיד עושה אותה עם המרובין, או עושה אותה ביחידות. וממילא גם שכר של כל יחיד ויחיד כפולה ומכופלת כאשר עושה אותה המצוה ברבים.

ונראה דוהו הענין שאמרו חז"ל (מנחות כט:) עולם הזה נברא בה"א שנאמר (בראשית ב-ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא בה"א

בעדו. הטוכנולוגיא שברה כל המחיצות, כל מעשי הגויים המתועבים גלויים לכל בפרטי פרטיהם. והוא יושב עמו יחד במשא ומתן ברעות, אשר הישיבה עמהם יחד, ראיית מעשיהם והתנהגותם, מקרר את האדם. העבירה אינה מזעזע עוד את האדם, והאדם מושפע מהם בלי שמרגיש זאת, רק אחר זמן רואה את עצמו שאין הוא אותו אברך שהיה בימי קדם.

וכאשר נכנסו ישראל לארצם, צוה הכתוב (דברים כ-טו) לא תחיה כל נשמה, כי החרם תחרימם וגו', למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותם אשר עשו לאלהיהם וחסאתם לה' אלקיכם. והיינו שלא יהא נמצא גוי לנגד עינינו, שיהא בידו לראות איך הגוי מתנהג בתועבותיו, כי בראייתם תהיו מושפעים לעשות כמותם.

ומצינו עוד יתירה מזו, שאמר הכתוב (שם כט-טו) כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים, ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם, ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם, פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלקינו ללכת לעבוד את אלהי הגויים ההם, פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה. וזה מבהיל על הרעיון, כי בשלמא מה שהזכיר שישבנו בארץ מצרים שיתכן שעשה רושם עלינו, הרי ישבו שם יותר ממאתים שנה יחד, ויתכן שריבוי השנים השפיע עלינו לרעה. אך הכתוב הוסיף עוד, 'את אשר עברנו בקרב הגויים אשר עברתם', והיינו שאחר שכבר ישבו במדבר ארבעים שנה על התורה והעבודה, ויצאו משם ללכת לארץ ישראל, עברו על הדרך סביב ארץ אדום, וארץ סיחון ועוג, שלכל היותר לא היה שהותם ביניהם רק זמן קצר, עם כל זה חששה התורה שמה שראו אז איך הם עובדים לאלהיהם, ישפיע זאת ללכת בדרכיהם לעבוד אלילי הגויים ההם.

יסופר על תלמיד חכם אחד שהיה גר שנים רבות בסביבה חילונית, ועמל ביגיעה רבה בשמירה על בניו לבל יהיה להם קשר עם הסביבה, וכאשר נתגדלו יותר החליט לעבור לדור במקום תורה. אולם ידידיו שם טענו שאין לו להפקיר את המקום, ועליו להתחשב בחיזוק היהדות של המקום ההוא שיחלש אם יעקור משם. והחליט לשאול את הגר"ז מבריסק זצ"ל מה לעשות.

בראם ע"ש. ויש לומר בטעמו, כי בראשית ברא אלקים (א-א), בשביל התורה ובשביל ישראל שנקראו ראשית (רש"י), שקיום מצות התורה היא התכלית היחידי מהבריאה. אמנם קיום המצות יתכן לקיימם כל אחד יחידי או להתאחד עם הרבים יחד. והנה אינו דומה מועטים העושים את התורה למרובין העושים, שכאשר עושהו ברבים שכרו כפול חמשה פעמים יותר, שלפי החשבון שחמשה רודפים מאה, אז כל אחד רודף עשרים. וכאשר הם מרובים, ומאה מכם רבבה ירדופו, כל אחד רודף חמשה פעמים יותר, חמשה פעמים עשרים עולה מאה. ורצה ה' להורות לנו בעת שברא עולמו, שתכלית הבריאה שהיא בשביל התורה, בה"א נברא, להתאמץ ללמוד ולהתפלל ולקיים מצות ה' ברבים, אשר שכרם מתרבה אז ה' פעמים יותר.

וכאשר האדם נכשל בחטא ומתוודה על אשמו, אמר הכתוב (במדבר ה-ז) והתודו את חטאתם אשר עשו וגו', וחמישיתו יוסף עליו. שהתורה מורה לנו כי סיבת ירידתו שבא לידי חטא היתה בשביל שהיה בודד, נפרד מחבריו העושים את התורה, ומעתה יזהר להיות באיחוד עם הרבים, ואז 'חמישיתו יוסף עליו', גם שכרו יתרבה חמשה פעמים כמותו.

*

והנה מעלת עבודת ה' יחד ברבים, חוץ ממה שבזה מתרבה כבוד ה', ברב עם הדרת מלך, יש בזה עוד, כי באמת אינו דומה אופן קיום מצותיו כאשר הוא לבדו, ולדוגמא כאשר צריך להתפלל ביחידות, מתפלתו ביחד עם אחרים בציבור. או לומד בביתו ביחידות, או ברב עם בבית המדרש עם קול תורה.

ולבאר הדברים, כל אחד יודע כי הנסיונות שיש לנו בדור הזה בעבודת בוראנו, כמעט שלא היה מבריאת העולם. בימים הקדמונים לא היה לישראל כמעט שום קשר עם הגוי, היו דרים בפני עצמם, השנאה לישראל היה בגלוי, הלכה בידוע שעשו שונא את יעקב. וגם כאשר הוצרכו להיות ביחד, היו עדיין הגויים צנועים לפי ערכם, ורק כאשר היה ישראל גוזה הזקן עם הפיאות ומסיר הכיפה שלו ולובש כמותם היה בידו להתערב עמהם. אבל כהיום שיש חירות רב במדינתנו, הוא יכול ליכנס לכל מקום ואין מונע

דהשיב לו, טעות הוא לחשוב שרק בשביל חינוך הבנים צריך לעבור לגור במקום תורה, הרי בשביל האידישקייט שלו בעצמו עליו לעזוב את הסביבה החילונית, כי גם לו בעצמו יש נזק ממה שרואה שם, לא רק לבנים. והוסיף הלא מקרא מפורש הוא, כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים וגו', ותראו את שקוציהם [ברש"י, על שם שהם מאוסים כשקצים] ואת גלוליהם [שמוסרחין ומאוסין כגלל] וגו', פן יש בכם פורה ראש ולענה. הרי כי ראיית דברים רעים ומתועבים, גם אם הם מאוסים כשקצים ומוסרחים כגלל, עלולים להשפיע על האדם בראייתם. [שבמשך הזמן משתנה הסתכלותו, ותחת לראות שקוציהם וגלוליהם הוא רואה לפניו הכסף והזהב אשר עמהם]. ונמצא שלא רק בגלל חינוך הבנים, אלא גם עבור האידישקייט של הוריהם יש להתרחק מהסביבה הפוקרת, לפי שהרואה דברים רעים נמצא בסכנה. והוסיף שוב, שהחפץ חיים זצ"ל ראה פעם ביום שבת קודש חילול שבת ברחוב ראדין, ומיד נודעק ואמר, אוי השבת מתקררת אצלי ע"כ (ילקוט לקח טוב פ' נצבים).

ומה נענה אנן במדינה זו, אשר רואין כל תועבת הגויים בפרטי פרטיהם, איך זה משפיע עלינו בלי כוונה והרגשה, עד שאינו מקרר אותנו עוד, כי קרורים אנו, וחסר מאתנו ההתלהבות דקדושה לאהבת ה' וקיום מצותיו.

ובימינו אלה אין לנו עצה ותרופה אחרת, רק להתאסף יחד ערב ובוקר עם חברים בני תורה המקשיבים לדבר ה', אשר גם בלי אומר ובלי דברים משפיע החברותא להתחזק בעבודת ה'. וכמו שראיית דרכי הגויים מקרר, ראיית עובדי ה' מחמם. ויכולין להכיר בחוש על אברך, אם הוא מקושר עם חבריו עובדי ה', או זה חסר לו. שאם חסר לו השפעת החברים, לעומת זה מתגבר אצלו השפעת החוצות ומהמסתובבים שם. ויש לכל אחד להתאמץ בכל זמן ועת שיוכל להיות מאוחד עם חבריו, לנצל זאת, וברבות הימים יראה איך השפיע עליו זאת לטובה.

הכתוב אומר (משלי יג-ב) הולך את חכמים יחכם, הזכיר לשון הליכה. וענינו הוא כי הכתוב אומר (תהלים כד-ג) מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו. ויש לרמוז דאיתא בגמרא (עבודה זרה יח:) דרש רבי שמעון בן פזי, מאי

דכתיב (תהלים א-א) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב, וכי מאחר שלא הלך היכן עמד, ומאחר שלא עמד היכן ישב, ומאחר שלא ישב היכן לץ. אלא לומר לך שאם הלך סופו לעמוד, ואם עמד סופו לישב, ואם ישב סופו ללון, ואם לץ עליו הכתוב אומר (משלי ט-ב) אם חכמתך חכמתך לך ולצת לבדך תשא ע"כ. הרי לנו כי גם ירידה קטנה של הליכה, שעובר על פתחי רשעים, סופו מביאו לעמידה וישיבה עד שנעשה לץ. והרי מדה טובה מרובה פי כמה, שכאשר בתורת ה' חפצו, אז העצה הנכונה היא שיתחיל בהליכה לחבורת יראי ה', גם באופן ארעי, ואם הלך סופו לעמוד, ואם עמד סופו לישב, ואם ישב סופו ללמוד. ועל זה אמר מי 'יעלה' בהר ה', נוטריקון ה'ליכה ע'מידה י'שיבה ל'ימוד, הרוצה לעלות בהר ה' ולזכות לעמוד בהר קדשו, ההתחלה היא ההליכה לחבורת יראי ה', ושוב יעמוד ושוב ישב, עד שיזכה להתעלות. וגם 'הולך' את חכמים, שעובר והולך על פתחיהם, סופו יחכם, כי הליכה זו יביאנו להתקשר עמהם מעט מעט, עד שיעמוד וישב לפנייהם בקביעות.

ועל זה אמרו שאינו דומה מועטין העושין את התורה למרובין, מפני שכאשר מתאספים יחד ריבוי העם, כל אחד מתעורר מחבירו, מתפלתו ולימודו והתנהגותו ומדותיו, וחינוך בניו וכו' וכו', ומקבל מזה חיזוק ועידוד להמשיך גם הוא בזה, ומתעורר לחשוב הלא חברים היינו ביחד בימי הנעורים, למה אגרע להיות פחות ממנו. ועל כן עילוי המצוה של כל יחיד ויחיד הוא פי כמה כאשר עושהו עם המרובין העושים את המצוה.

וכמו כן יש תועלת רבה באיחוד חברים גם בגשמיות, כל אחד יש לו מצבים שונים שעוברים עליו, שנצרך לו חבר לשתף עמו שמחתו ודאגתו. וכאשר הוא בודד, משקיע צערו ואבלו בלבו, ונעשה איש שרוי בעצבון. לא כן אם יש לו חברים שיוכל להביע צערו, שזה עצמו מקיל עליו משאו, ודאגה בלב איש ישיחנה, וזהו חוץ מהעצה טובה שיוכל לקבל, ודברי חיזוק ועידוד, ולפעמים סיוע בממון מנדבת הלב או בדרך הלואה.

והעיקר הוא לתת לב על חינוך הבנים, שעומדים בימינו אלו בנסיונות רבות ועצומות. חוץ ממה שהבית

יוכל בעקיפין להלהיב את לבבם כראוי. ולזכור תמיד כי הבנים הם הרכוש היותר החשוב שיש לו, שיאכל פירותיהם בעולם הזה עם עולם הבא יחד, ולהרבות בתפלה לזכות לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות, עדי נזכה לראות ביצועתן של ישראל במהרה דידן.

צריכה להיות שמור מכל הכלים השונות של טוכנולוגיא, שלא יתרגלו בהם, צריכין לדבר הרבה מגודל הערך של יהודי שומר תורה ומצות, אשר לזה מסוגלים ימי השבתות הקדושים, להכין עצמו בימי החול דברי תורה וסיפורים ועבודות אשר יש בהם אהבת תורה ויראת שמים, ובזה

בסעודה שלישית

ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה, והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקדוש ברוך הוא אוהבי (ישעיה מא-ח), לפי שלא עבד אלא מאהבה ע"כ.

ובאמת מצינו כן באברהם עצמו שלימד את בני ביתו מתחלה לעבוד ה' בשביל השכר, וכמו שנאמר (בראשית יח-ט) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו. וברש"י כך הוא מצוה לבניו, שמרו דרך ה' כדי שיביא ה' על אברהם הטובות אשר דבר עליו ע"כ. ולכן דקדקו חז"ל 'לעולם' יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה, כי כן הדרך לעולם, שבימי הנעורים אין מלמדין אותו 'אלא' לעבוד מיראה ולקבל שכר.

ולכן הוצרך הכתוב לגלות לנו גודל שכר הניתן לשומרי מצותיו, כדי שיוכלו לחנך את בני הנעורים לעבודה שעבורה יתענגו בעתיד. ולזה לא מהני להודיע יעוד שכר של עולם הבא שאין רואים בעינים גשמיים, על כן הודיע לנו הכתוב שכר המצות בגשמיות שיוכל לראותם. אמנם כשמתגדלים צריכין לבוא להכרה לעבוד ה' מאהבה, עושה האמת מפני שהוא אמת, ולא בשביל שכר ועונש. וכמו האוהב את אביו לא עושה רצונו מפני שכר ועונש אלא מפני אהבתו אליו. וכמו כן בנים אתם לה' אלקיכם, וכל מה שיש תחת ידו קיבל מידו הגדולה, ועל כל נשימה תהלל י-ה, ויש לעובדו מאהבה. וכאשר מגיע כבר לידי מדרגה זו, אז אדרבה יותר יוגדל חשיבות מעשיו, כאשר יודע לאמיתו שעבור מצותיו יש שכר גדול מוכן לו, ועם כל זה אינו עושהו אלא בשביל האמת. וכמו שכתוב ברמב"ם (שם) ובזמן שיאהב את ה' האהבה הראויה, מיד יעשה כל המצות מאהבה ע"כ.

אם בחוקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו' (כא-ג). המפרשים הקשו לאיזה צורך הודיע לנו ה' היעודים הטובים שנקבל כאשר נקיים מצותיו. הלא אמרו חז"ל (אבות ג-א) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הווי כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ואם כן מה נפקא מינה בהבטחת הטובות. אם אסור להעלות זאת על המחשבה, לא יודיע לנו התורה שכר מצוה, ולא יהא צריך להזהיר שלא לעבוד על מנת לקבל פרס (עיין באר מים חיים ריש פרשתנו). ועוד יותר תקשה, הלא שכר מצוה לעולם הבא הוא הרבה יותר, ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה (אבות ד-ז), בתכתי דהב פיזא ואפרסמון נהרתא וכו' (בפייט אקדמות), ושדה מלאה חטים אינה אפילו בערך ודמיון לתענוגי עולם הבא, ואיך מזכיר שכר של איזה פרוטות נגד עיקר השכר שהוא יותר מכל חיי העולם הזה.

אמנם הענין הוא, דמבואר ברמב"ם (ה' תשובה י-ה) כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר, או כדי שלא תגיע עליו פורענות, הרי זה עוסק בה שלא לשמה, אמנם אמרו חכמים (פסחים ג:) לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה מגלים להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד שישגיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה. וביאר (שם הלכה ב), דהעובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת, וסוף הטובה לבא בגללה,

וכמו כן פירט הכתוב העונשין על החטא, כי החוטא הלא חסר לו אהבת בוראו, וגם אינו מכיר כי מוטל עליו הכרת הטוב לקונו שנותן לו הכל, כי הלא הולך עמו קרי, הכל הוא במקרה ומזל, ולא מתחת ידו הרחבה, ועל כן אי אפשר לייראו רק בדברי התוכחה הכתובים בהפרשה.

*

ואמר הכתוב ונתתי את עריכם חרבה, והשימותי את מקדשיכם, ולא אריח בריח ניחוחכם (כו-לא). ויש להבין כיון ששם בית מקדשינו, הלא אין קרבנות קרבים, ואין כאן ריח ניחוח כלל, ומה הוסיף בתוכחתו ולא אריח בריח ניחוחכם. ולכאורה יש לומר דאיתא בגמרא (מגילה י.) אמר רבי יהושע שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית, מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא ע"ש. וכוותיה פסק הרמב"ם (ה' בית הבחירה ו-טו). ואם כן גם אחר החורבן יתכן שיקריבו עדיין קרבנות במקומה, על כן אומר הכתוב, והשימותי את מקדשיכם, וגם אם יעלה בידכם להקריב קרבן אחר זה, עם כל זה לא אריח בריח ניחוחכם.

אמנם בשו"ת בנין ציון (סימן א) כתב, דאחר שהבטיח הכתוב ולא אריח בריח ניחוחכם, אי אפשר עוד להקריב קרבנות, דהרי איתא במשנה (זבחים מו:) לשם ששה דברים הזבח נזבח וכו', לשם ריח לשם ניחוח [לשם הנחת רוח לה' לשם מי שאמר והיה העולם] ע"ש. וכיון שחסר זה כעת, שהרי אמר ולא אריח בריח ניחוחכם, הרי זה מעכב את הקרבת הקרבנות ע"ש. אולם דעת הנצי"ב במשיב דבר (יו"ד סימן נו בקונטרס דבר השמיטה) לחלק בין קרבן פסח לשאר קרבנות, שכן בקרבן פסח לא נאמר כלל בתורה שהוא לריח ניחוח, ואין זה מעכב בהקרבנות ע"ש. עם כל זה הודיע לנו הכתוב שלא יריח בריח הניחוח בשום קרבן.

*

אמנם יש לומר בזה עוד, דהנה בטבעי העולם הזה, כאשר אדם מקבל מתנה מחבירו, ויש לו נחת רוח מזה עד אין שיעור, מכל מקום כאשר עובר איזה זמן, השמחה שהיה לו והנחת רוח שקיבל ממנה, פג טעמו וריחו, ואחר זמן אין לו עוד שום הרגשה מזה, כי השכחה גוברת, והן

אצל הנותן והן אצל המקבל משתכחים הדברים. ואם רוצה לחדש האהבה, הוא צריך להביא מנחה חדשה, אשר גם זה לאחר זמן יפוג וישתכח השמחה והעונג שקיבל ממנה.

אבל לא כן הוא ברוחניות שהיא נצחי, כאשר אדם מביא קרבן לה', ועולה ממנה נחת רוח למעלה, אשר אין שכחה לפני כסא כבודך, הריח הזה שעולה מהקרבן לא פג טעמו ולא נמר ריחו לעולמי עד כמו בשעה הראשונה, ועומדת למעלה למליץ עליו לנצח. וגם קרבנו של אדם הראשון בתחלת הבריאה, וקרבנו של נח אחר המבול, והקרבת שם העקידה, הריח ניחוח ממנה עומדת למעלה לעולמי עד, והם בשמים נצחיים שאין ריחם למעלה בטל לעולם, וכדוגמת צרור של בשמים האלו שאין ריחם פג לעולם.

וכאשר הכתוב אומר בנח כשהקריב קרבנותיו, וירח ה' את ריח הניחוח, ויאמר ה' אל לבו, לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם (בראשית ח-כא). ריח הזה עומדת למעלה עד עתה כמו בשעה הראשונה, וגורמת לעולמי עד שלא יוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם. והרי מצינו בגמרא (יומא לט:) אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה, סח לי זקן אחד, פעם אחת הלכתי לשילה והרחתי ריח קטורת מבין כותליה ע"ש. הרי שאף הריח הגשמי עמדה למטה כאלף שנים, ועדיין נתנה ריחה, ועל אחת כמה וכמה ריח הרוחני שעולה ממנה למעלה, שגם אחר שמת כבר האדם המקריב הקרבן, עדיין עומדת למעלה הריח ניחוח מקרבנו.

ואם כן יתכן שגם אחר ששם בית מקדשנו, ואי אפשר להקריב עוד שום קרבן בפועל, מכל מקום הרי עומדת למעלה הריח הניחוח מכל הקרבנות שהקריבו מימות עולם, וכאשר יריח אותה ה' יגרום זאת נחת רוח עד שימנע ה' מלהביא למטה תוכחתו. על כן הודיע לנו בתוכחתו אשר אחר והשימותי את מקדשיכם, לא תרגיעו את עצמיכם, כי זכות הקרבנות שהקריבו במקדש עד עתה יעמוד לפניכם לזכות, כי הריח הניחוח מהם לא פג טעמו וריחו לעולם. ואמר ולא אריח בריח ניחוחכם, אם כי הריח עומדת נצחי, מכל מקום לא אריח אותה, וממילא לא יגרום זאת נחת רוח לפני.

אבל רבי שמעון בן יוחאי הבין כי זה עדיין לא די, מפני שכאשר יצאו מבית המדרש ויראו הכסף והזהב בעיניהם, אז יתכן שהכסף יעביר אותם על דעתם, כי אחר שהעין רואה הרי הלב חומד, ואין האדם עוד ברשותו כמו שהיה, ואז יתעורר מחדש קנאתם להתעשר. על כן לקח אותם החוצה, והמשיך להם בקעה מלאה, שיראו בעיניהם שדה מלאה זהב, ובידם לאספם לביתם, ולהתעשר בלי שום טירחא ופעולה, ומכל מקום לא יתבלבלו מהעושר שהוא נגד עיניהם, ולהכיר כי אין תחלופין להתורה ומצותיה, ולהשאיר מתן שכרן לעולם הבא, הוי ותשחק ליום אחרון.

וזהו מוסר השכל לכולנו, אשר בהיותנו יושבים בבית המדרש בימי הנעורים היה לנו השגות כאלו, כי טוב סחרה מכל סחורה, אבל כאשר יוצאין לחוץ, ונגד העינים מסתובב תפארת הבלי עולם הזה, יכולה היא להעביר את האדם על דעת קונו, ויש לנו להתחזק להכיר האמת בשביל שהוא אמת, ולא יחשיב שום דבר בעולם הזה אלא התורה ומצותיה.

*

בגמרא (שבת פח:) איתא, אמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתן של ישראל, שנאמר (שיר ה-ו) נפשי יצאה בדברו. ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן, דיבור שני היאך קיבלו, הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם, שנאמר (תהלים סח-ו) גשם נדבות תניף אלקים נחלתך ונלאה אתה כוננתה ע"כ. ויש להבין לאיזה צורך עשה ה' ככה שיצתה נשמתן, הלא קול ה' בכח (תהלים כט-ד), לפי כחו של כל אחד ואחד, הזקנים לפי כחן, והקטנים לפי כחן וכו', בכחו לא נאמר אלא בכח (שמ"ר ה-ט), ולמה יצתה נשמתן עד שהוצרכו לטל של תחיה.

א הענין כי אמרו (שם פח.) ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יט-ו), מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם ע"כ. ובתוספות ואף על פי שכבר הקדימו נעשה לנשמע, שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצתה נשמתן ע"כ. וכבר דברנו בביאורו, דאיתא בגמרא (סוכה נב.) שהיצר הרע מניח עובדי כוכבים ומתגרה בהן בישראל, ואמר אביי ובתלמידי חכמים יותר מכולן ע"כ.

ויש בזה חיזוק רב לשומרי מצות ה', שאנו חושבים כי התענוג המגיע למעלה מתורתו ותפלתו ומעשיית מצותיו, היא רק לשעה ורגע שאנו עושים זאת, ולדוגמא מצות נטילת לולב שיוצא ברגע כמימרא, אין התענוג למעלה אלא רגע. אבל באמת לא כן הוא, כי אור רוחני הוא נצחי, והנחת רוח הרוחני שיש לה' ממצוה, שאמר ונעשה רצונו, זה נשאר למעלה לעולמי עד, ולא מתיישן ולא משתכח, ותמיד עומדת המצוה לזכותו באותה תוקף כמו שהיה ברגע שעשאה. ועל זה נאמר זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך (ירמיה ב-ב), יש לכל אחד מאתנו אצל ה' חסד נעורים, מהשנים הקודמות שהקדישו כל הימים כולם לשבת בבית ה' וללמוד תורה ולעשות מצותיו באהבת ה' ויראתו. וזכות זה נשאר למעלה להיות נחת רוח לפניו לעולמי עד. ועל זה אמרו (חגיגה כו.) שאפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון, כי המצות ומעשים טובים שעשו בנעוריהם עדיין עומדים חי כמו מאז, והם מלאים עדיין מאותן המצות, שעושין רושם נצחי למעלה כמו שהיה בעת עשייתם.

*

איתא במדרש (שמ"ר נב-ג) מעשה בתלמיד אחד של רבי שמעון בן יוחאי שיצא חוצה לארץ ובא עשיר, והיו התלמידים רואין אותו ומקנאין בו, והיו מבקשים הן לצאת לחוצה לארץ. וידע רבי שמעון, והוציאן לבקעה אחת של פגי מדון, ונתפלל ואמר, בקעה בקעה מלאי דינרי זהב, התחילה מושכת דינרי זהב לפניהן, אמר להם אם זהב אתם מבקשים הרי זהב טלו לכם, אלא היו יודעין, כל מי שהוא נוטל עכשיו, חלקו של עולם הבא הוא נוטל, שאין מתן שכר התורה אלא לעולם הבא, הוי ותשחק ליום אחרון (משלי לא-כח) ע"כ. וראיתי להעיר, לאיזה צורך הוצרך לעשות מופת למלאות את הבקעה בדינרי זהב, הוי ליה לאסוף את התלמידים בבית המדרש, ולומר הנכם יכולים לקבל עשירות, אבל דעו שחלקו בעולם הבא נוטל.

א הענין הוא, כי בשכל היה כל תלמיד מבין, שאין ליטול אף פרוטה, ולוותר על עולם הבא, אשר יפה שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה. אך כל זה היה מועיל להם רק כל זמן שהם יושבים בבית המדרש בד' אמות של הלכה, שלא יעזבו מקומו עבור בצע כסף.

ובשעת מתן תורה שאז נתעלו בני ישראל להיות עם ה', ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד-ו), התחיל היצר הרע להתגרות בהם ביותר, שאז התחיל להניח לעובדי כוכבים ולהתגרות בישראל.

והנה היצר הרע הוא אש, כמו שאמרו (קידושין פא.) דרב עמרם חסידא בא לידי נסיון, ורמא קלא נורא בי עמרם, והשביע ליצרו שיצא ממנו, ונפק מיניה כי עמודא דנורא, אמר ליה חזי דאת נורא ואנא בישראל ואנא עדיפנא מינך ע"כ. ולכן אמר הכתוב (דברים ד-יא) וההר בוער באש עד לב השמים, חושך ענן וערפל, לרמוז על היצר הרע שהיה בוער באש נורא, חושך ענן וערפל, שנתבלבלו בני ישראל בחושך והסתר גדול. ועל כן הוצרכו לכפיית הר, כי שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה, שמירתא גדול כח היצר שמניח כולם ומתגרה רק בהם, יחזרו מקבלתם.

והנה כפה עליהם הר כגיגית, ויש לומר דבזה לימד אותם ה' עצה להנצל מתחת ידו של היצר הרע, והוא דאיתא בגמרא (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו', יקרא קריאת שמע וכו', אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר (תהלים ד-ה) רגזו ואל תחטאו וגו' ודומו סלה [יום הדומיה הוא יום המות שהוא דומיה עולמית] ע"כ. ובפשוטו הכוונה על מה שאמרו במשנה (אבות ג-א) הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ע"כ. ואמרו (שבת קנג.) שוב יום אחד לפני מיתתך וכו', ישוּב היום שמא ימות למחר ע"כ.

והנה כאשר האדם נמצא תחת כפיית הר כגיגית, הרי זה דומה עליו כמי שהוא קבור שם, שהאדמה סובב

אותו מכל צדדיו. וזהו שרצה ה' לרמוז אותם, כי העצה נגד היצר הרע הוא לזכור יום המיתה, אשר זהו העצה היותר גדולה להנצל ממנו. דע לאן אתה הולך, וגם אם לא יועיל לו תורה וקריאת שמע, תהא לו תועלת מהזכרת יום המיתה. ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה, שיהיה בכוחכם לנצח היצר, מוטב, ואם לאו, אז תתבוננו אשר שם תהא קבורתכם, ובזכירת יום המיתה תתחזקו ותתאמצו לנצח אותו. – ולכן בכל דיבור ודיבור יצתה נשמתן, לעורר אותם שאם רוצים לנצח היצר, אז יש להזכיר יום יציאת נשמתו, ושוב יום אחד לפני מיתתך, ובזה יוכלו לקיים כל התורה כראוי.

ויש להוסיף עוד במה שאמרו יזכור לו יום המיתה. על פי מה שראיתי לספר על הגאון בעל מנחת שלמה זצ"ל, אשר אחד מבני משפחתו נבחר לאיזה משרה רמה, והיה מצפה לקבל ברכת מזל טוב מהגאון על המשרה שקיבל. והשיב לו, הן האדם במותו רוצה שישאר לו זכרון ממעשיו הטובים, ובדרך כלל הבנים רושמים על המצבה, תפארת יקר מעשיו בחייו. ובודאי שאין ברצונך להיות משרה זו נחקק על המצבה, על כן אין זה כדאי לברך עליו ברכת מזל טוב ע"כ.

וזהו מוסר השכל על האדם, אשר כמה פעמים עושים דברים שאין ראויים על פי תורה, להכות או לבזות בני אדם, ואומרים שכוונתם לשם שמים. ועם כל זה לא היו רוצים שזהו יהיה חלק משבחם שירשמו על מצבותם. והרי זה בעצמו מורה על פחיתות הערך שבמעשה ההוא. וזהו כוונת חז"ל (שבת קנג.) בני גלילאה אמרי עשה דברים לפני מטתך, וברש"י שיאמרו לפני מטתך בהספדך ע"כ. וכל דבר שהאדם עושה, יש לו לחשוב מתחלה אם היה רוצה שדבר זה יזכירו בהספדו ובמצבתו להיות זאת חלק משבחיו, וזה יהא לו לאבן הבוחן אם יעשהו או ימנע ממנו.

והנה כפיית הר כגיגית, ויש לומר דבזה לימד אותם ה' עצה להנצל מתחת ידו של היצר הרע, והוא דאיתא בגמרא (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו', יקרא קריאת שמע וכו', אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר (תהלים ד-ה) רגזו ואל תחטאו וגו' ודומו סלה [יום הדומיה הוא יום המות שהוא דומיה עולמית] ע"כ. ובפשוטו הכוונה על מה שאמרו במשנה (אבות ג-א) הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ע"כ. ואמרו (שבת קנג.) שוב יום אחד לפני מיתתך וכו', ישוּב היום שמא ימות למחר ע"כ.

והנה כאשר האדם נמצא תחת כפיית הר כגיגית, הרי זה דומה עליו כמי שהוא קבור שם, שהאדמה סובב

הגליון הזה נתנדב על ידי			
<p>מוה"ר ר' מרדכי פריש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב</p>	<p>לעילוי נשמת כ"ק הנה"צ רבי יהושע בן הנה"צ רבי אשר אנשיל זצוק"ל אבד"ק סאמבאטהעלי נפטר יום ה' סיון – ערב שבעות תשמ"ה לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>מוה"ר ר' ישעי' בויער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב</p>	
<p>מוה"ר ר' ישעי' קיש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' שלום קליין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' אברהם שיף הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב</p>	
<p>מוה"ר ר' יצחק מרדכי שטראהלי הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' יואל גאלדבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' יהודה פאסטערנאק הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות</p>	<p>מוה"ר ר' שלמה שטייף הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב</p>